

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 17/2005 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi (tuomioiden huomioon ottaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä uudessa rikosprosessissa)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 23 päivänä kesäkuuta 2005 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi (tuomioiden huomioon ottaminen Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä uudessa rikosprosessissa) (U 25/2005 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva, oikeusministeriö
- käräjätuomari Jukka Jaakkola, Helsingin käräjäoikeus
- apulaisjohtaja Marjatta Syväterä, Oikeusrekisterikeskus.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus neuvoston puitepäätökseksi

Puitepäätösehdotuksen tavoitteena on saavuttaa rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanemiseksi asetetut tavoitteet ja määrittää edellytykset, joiden täytyessä toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio otetaan huomioon uudessa eri toiseikkojen perusteella käynnistetyssä rikosprosessissa.

Puitepäätösehdotuksen mukaan muiden jäsenvaltioiden antamat tuomiot voidaan rinnastaa kansallisiin tuomioihin ja liittää niihin samat vaikutukset. Ehdotuksen mukaan aiemmin annettujen tuomioiden vaikutuksia ei jäsenvaltioiden välillä yhdenmukaisteta, vaan vaikutukset

kuuluvat edelleen kansallisen lainsäädännön soveltamisalaan.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että toisessa jäsenvaltiossa annettujen rikostuomioiden huomioon ottamista parannetaan. On perusteltua vähentää sen seikan merkitystä, missä jäsenvaltiossa henkilön aikaisemmat rikostuomiot on annettu. Tämä edistäisi rikoksesta tuomitettujen yhdenvertaista kohtelua Euroopan unionissa. Rangaistuksen määräämisessä tärkeät tiedot vastaajan aikaisemmasta rikollisuudesta voitaisiin myös perustaa todellisuutta paremmin vastaaviin tietoihin. Puitepäätösehdotus

sisältää kuitenkin sen toimivuuteen liittyviä ongelmia ja epäselvyyksiä, joita on pyrittävä poistamaan ehdotuksesta neuvoteltaessa.

Puitepäättösehdotuksen tavoitteena olevaa tuomittujen yhdenvertaista kohtelua ei ole omiaan edistämään se, että puitepäättöksessä ei asetettaisi jäsenvaltioille velvollisuutta kirjata rikosrekisteriin kansalaisilleen tai sen alueella oleskeleville henkilöille toisissa jäsenvaltioissa annettuja tuomiota, mikä on tuotava esiin käsiteltäessä puitepäättöstä Euroopan unionin toimielimissä.

Eri valtioissa tuomittujen rangaistusten yhdistämiseen tai vastaavaan huomioon ottamiseen muulla tavalla liittyy merkittäviä vaikeuksia. Rangaistusten yhdistämisessä saattaa ongelmaksi muodostua myös eri valtioiden erilaisten rangaistusten vastaavuus. Ongelmien välttämiseksi tulisikin pyrkiä siihen, että puitepäättöksen soveltamisalaan ei otettaisi rikoslain 7 luvun mukaista yhteisen rangaistuksen määräämistä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että toisessa jäsenvaltiossa annettujen rikostuomioiden huomioon ottamisella uudessa rikosprosessissa tai merkitsemisellä rikosrekisteriin henkilöä ei ase-

teta epäedullisempaan asemaan verrattuna siihen, että hänet olisi tuomittu vastaavien tosiseikkojen perusteella suomalaisessa tuomioistuimessa. Puitepäättösehdotuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan toisessa jäsenvaltiossa annetut tuomiot voidaan jättää ottamatta huomioon, jos henkilöä eri tosiseikkojen perusteella käynnistetyssä uudessa rikosprosessissa kohdeltaisiin toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion vuoksi epäedullisemmin kuin siinä tapauksessa, että tuomion olisi antanut kansallinen tuomioistuin. Erityisesti puitepäättösehdotuksen 5 artiklan 2 kohtaan liittyen on epäselvää, miten ja mistä saatujen tietojen perusteella vertailu on tarkoitus tehdä. Käytännössä puitepäättösehdotuksen edellyttämän tällaisen vertailun toteuttaminen saattaa olla hankalaa, koska toisen jäsenvaltion antaman rikostuomion perusteena olevia tosiseikkoja olisi arvioitava uudelleen Suomen oikeusjärjestelmän säännösten mukaan. Rikosrekisteritiedot eivät käytännössä riitä tämän vertailun tekemiseen. Kysymykseen vertailun toteuttamismahdollisuuksista onkin jatkossa kiinnitettävä huomiota.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakivaliokunta on monissa aiemmissakin lausunnoissaan korostanut vastavuoroisen tunnustamisen merkitystä jäsenvaltioiden välisessä oikeudellisessa yhteistyössä. Syystäkin rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttaminen on ollut viime vuosien ajan yksi tärkeimmistä tavoitteista EU:n yhteistyössä. Eri jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden huomioon ottaminen on merkittävä väline niin järjestäytyneen rikollisuuden torjumisessa kuin rikostekijöiden yhdenvertaisen kohtelun toteuttamisessakin.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotusta yleisesti kannatettavana. On perusteltua, että tuomioistuimella on päätöksiä tehdessään tieto siitä, onko epäillyllä takanaan pitkäkin rikoshistoria vai onko hän ensi-

kertalainen. Puitepäättöksen perusperiaate toisessa jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden huomioon ottamiseen liitettävistä oikeusvaikutuksista ei kuitenkaan ole ongelmaton. Ehdotuksen 5 ja 6 artiklan 2 kohtiin sisältyvä periaate siitä, että toisessa jäsenvaltiossa annettujen tuomioiden huomioon ottaminen tai rikosrekisteriin kirjaaminen ei saa johtaa epäillyn kannalta epäedullisempaan ratkaisuun kuin jos tuomiot olisi annettu kansallisessa tuomioistuimessa, on keskeinen kansalaisten oikeusturvan kannalta. Periaatteen toteuttaminen käytännössä oikeudenmukaisella ja yhdenvertaisella tavalla voidaan kuitenkin kyseenalaistaa. Tästä syystä valiokunta pitää ongelmallisena ajatusta yhteistä rangaistusta koskevien rikoslain 7 luvun säännösten laajentamisesta koskemaan myös muissa jäsenvaltioissa annettuja tuomioita. Valiokunta antaa

tuksensa valtioneuvoston pyrkimyksille löytää ehdotukseen sisältyviin ongelmiin Suomenkin kannalta hyväksyttävät ratkaisut.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
vpj. Susanna Rahkonen /sd
jäs. Esko Ahonen /kesk
Leena Harkimo /kok
Tatja Karvonen /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Heli Paasio /sd

Jukka Roos /sd
Tero Rönni /sd
Petri Salo /kok
Pertti Salovaara /kesk
Timo Soini /ps
Astrid Thors /r (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä.